NARWIK 1940 R.

**Pierwszy triumf Aliantów w wojnie z III Rzeszą.
Polski odwet na Niemcach za klęskę w Kampanii 1939 r.**

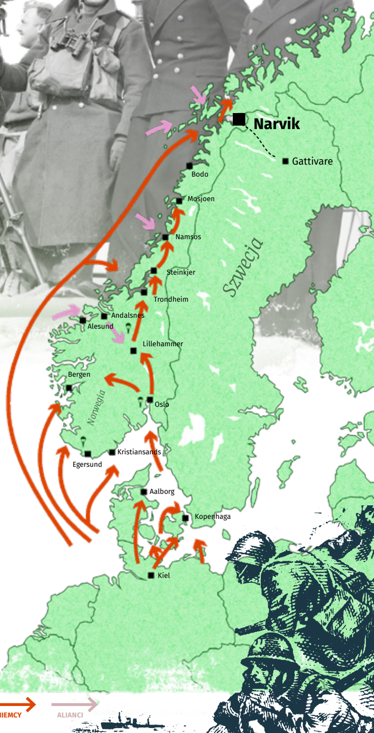
Narvik
Gattivare
Bodo
Mosjoen
Namsos
Steinkjer
Szwecja
Trondheim
Andalsnes
Alesund
Lillehammer
Bergen
Norwegia
Oslo
Kristiansands
Egersund
Aalborg
Kopenhaga
Kiel
NIEMCY
ALIANCI

Podłoże konfliktu

Walka o surowce

Narwik był niezamarzającym norweskim portem, umożliwiającym transport szwedzkiej rudy żelaza także zimą, co było niezmiernie ważne dla niemieckiej machiny wojennej w celu produkcji stali zbrojeniowej.

Na przełomie 1939 r. i 1940 r., gdy trwały walki w Finlandii, która została zaatakowana przez Związek Sowiecki (wojna zimowa), alianci rozważali udzielenie pomocy dla Finów właśnie poprzez Narwik i szwedzkie zagłębie górnicze.

> *Skuteczne zatrzymanie dostaw rudy żelaza do Niemiec tranzytem przez Norwegię należy uznać za jedną z najważniejszych operacji w tej wojnie. (...) Jeśli uda się nam zablokować te transporty od chwili obecnej do końca 1940 roku, cios zadany Niemcom będzie nie mniej dotkliwy niż walne zwycięstwo odniesione na froncie (...). W istocie może on zadecydować o losach wojny.*
>
> – Winston Churchill,
> grudzień 1939 r.

Wobec podjęcia rokowań pokojowych Finlandii i ZSRS, plan został zarzucony. Jednocześnie Niemcy, dostrzegając ryzyko ograniczenia swoich wpływów w Skandynawii, zdecydowali się na zajęcie neutralnych państw: Danii i Norwegii, celem zabezpieczenia dostaw rudy żelaza i zdobycia ważnych baz morskich, potrzebnych do prowadzenia skutecznej wojny przeciwko Wielkiej Brytanii.

16 lutego 1940 r.
Brytyjczycy zajęli niemiecki okręt „Altmark", który przewoził alianckich jeńców wojennych. Do incydentu doszło na norweskich wodach terytorialnych, co przyspieszyło decyzję Adolfa Hitlera o ataku na Norwegię.

1 marca 1940 r.
Adolf Hitler nakazuje przeprowadzenie inwazji na Norwegię. Operacja otrzymuje kryptonim *Weserübung*.

9 kwietnia 1940 r.
Rozpoczyna się niemiecki atak na Danię i Norwegię
Dania praktycznie nie stawiła oporu. Broniła się Norwegia. Do najcięższych walk doszło w rejonie Narwiku.

Szacunkowe siły przeciwników

gen. Zygmunt Bohusz-Szyszko

gen. Carl Gustav Fleischer

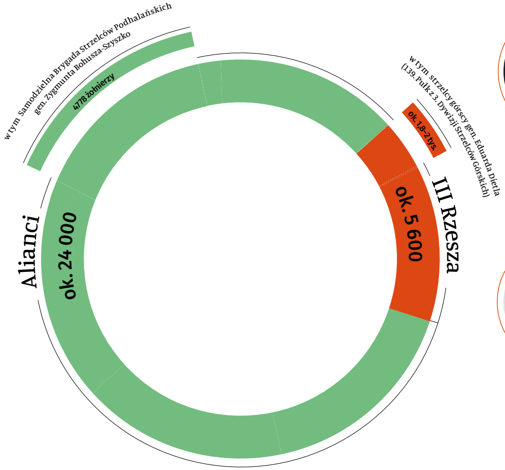

gen. Eduard Dietl

kmdr Friedrich Bonte

Bitwa – przebieg, punkty zwrotne, uzbrojenie

Bitwy morskie o Narvik

Siły na morzu

Okręty brytyjskie 1 pancernik 16 nieszczycieli

Okręty norewskie
2 pancerniki
2 okręty podwodne

Okręty niemieckie 16 nieszczycieli 3 okręty podwodne

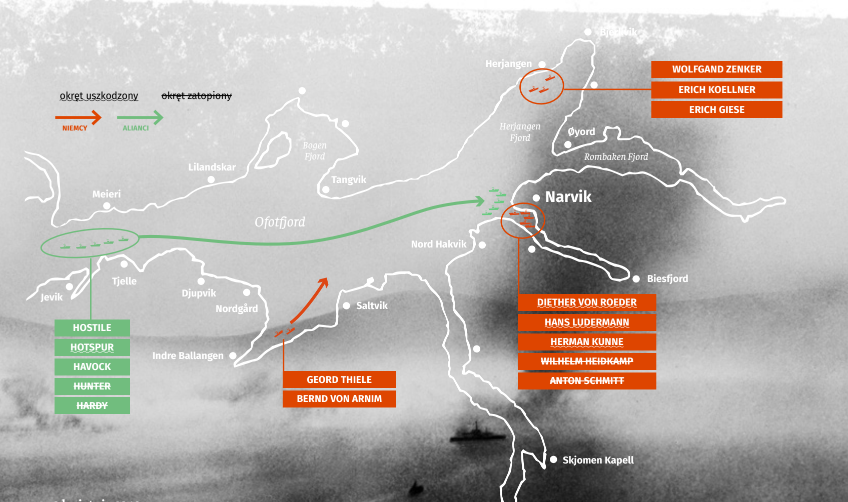
okręt uszkodzony
~~okręt zatopiony~~
NIEMCY
ALIANCI
Bjerkvik
Herjangen
Herjangen Fjord
Øyord
Rombaken Fjord
Bogen Fjord
Lilandskar
Tangvik
Meieri
Ofotfjord
Narvik
Nord Hakvik
Biesfjord
Jevik
Tjelle
Djupvik
Nordgård
Saltvik
Indre Ballangen
Skjomen Kapell
WOLFGAND ZENKER
ERICH KOELLNER
ERICH GIESE
DIETHER VON ROEDER
HANS LUDERMANN
HERMAN KUNNE
~~WILHELM HEIDKAMP~~
~~ANTON SCHMITT~~
GEORD THIELE
BERND VON ARNIM
HOSTILE
HOTSPUR
HAVOCK
~~HUNTER~~
~~HARDY~~

9 kwietnia 1940 r.
Brytyjczycy zatapiają jeden z transportowców z transportem ropy dla niemieckich niszczycieli.

10 kwietnia 1940 r.

I bitwa morska

Flota 10 niemieckich niszczycieli *Kriegsmarine* stoczyła pierwszą bitwę morską z brytyjską Royal Navy w sile 5 niszczycieli. Brytyjczycy wpłynęli do fjordu pod osłoną ciemności i ostrzelali z zaskoczenia okręty niemieckie torpedami i z dział pokładowych zatapiając 2 niemieckie niszczyciele, a 4 uszkodzili. Sami stracili 2 okręty, a jeden okręt został uszkodzony. Śmierć ponieśli obaj dowódcy — brytyjski komandor Bernard Warburton-Lee oraz niemiecki komandor Friedrich Bonte.

Straty: zginęło **147 marynarzy brytyjskich** i **176 niemieckich**

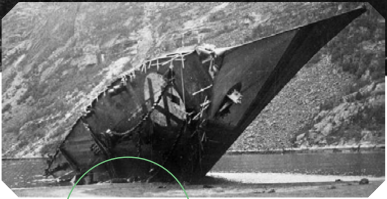

Zatopiony niemiecki niszczyciel „Bernd von Arnim”

15 km na wschód od Narwiku wciąż wystaje z morza zardzewiały wrak niemieckiego okrętu Georg Thiele, który 13 kwietnia 1940 r. osiadł na mieliźnie.

Z załóg zatopionych niemieckich niszczycieli sformowano pułk piechoty morskiej w składzie ok. 2100 ludzi, który brał udział w walkach lądowych o Narwik.

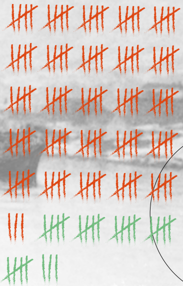

Straty: zginęło **128 marynarzy niemieckich** i **28 brytyjskich**

13 kwietnia 1940 r.

II bitwa morska

Brytyjczycy odnieśli spektakularne zwycięstwo. Zatopili oni wszystkie 8 niemieckich niszczycieli, przy uszkodzeniu jedynie 3 okrętów brytyjskich.

Brytyjskie operacje morskie praktycznie zastopowały działalność *Kriegsmarine* na wodach wokół Narwiku. Pozwoliło to skutecznie wspierać z morza oddziały Aliantów atakujące Narwik z lądu.

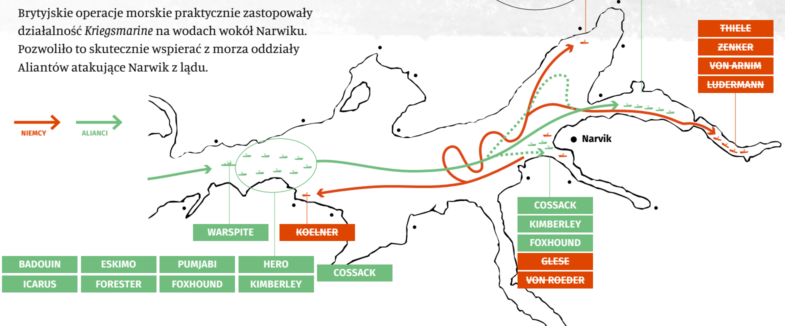
ESKIMO
FORESTER
HERO
ICARUS
BADOUIN
~~KUNNE~~
~~THIELE~~
~~ZENKER~~
~~VON ARNIM~~
~~LUDERMANN~~
NIEMCY
ALIANCI
Narvik
COSSACK
KIMBERLEY
FOXHOUND
~~GIESE~~
~~VON ROEDER~~
WARSPITE
~~KOELNER~~
BADOUIN
ICARUS
ESKIMO
FORESTER
PUMJABI
FOXHOUND
HERO
KIMBERLEY
COSSACK

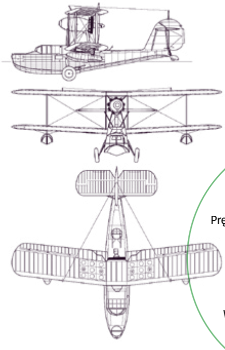

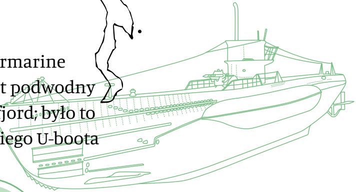

Brytyjski Wodnosamolot Supermarine Walrus zatopił niemiecki okręt podwodny *U-64* u ujścia fjordu Herjangsfjord; było to pierwsze zatopienie niemieckiego U-boota w II wojnie światowej.

Supermarine Walrus

Prędkość całkowita:	217 km/h
Zasięg:	965 km
Silnik:	Bristol Pegasus
Załoga:	4.
Produkcja:	Supermarine
Projektant:	R.J. Mitchell
Wyprodukowano:	740

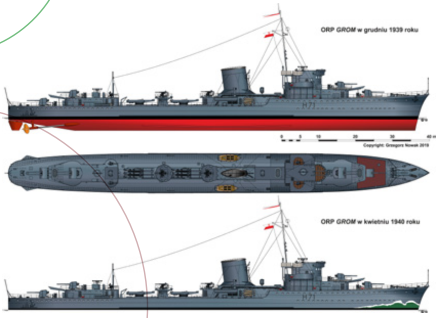
ORP *GROM* w grudniu 1939 roku
H71
Copyright: Grzegorz Nowak 2019
ORP *GROM* w kwietniu 1940 roku
H71

Polskie okręty w bitwie o Narwik

30 sierpnia 1939 r. 3 niszczyciele Polskiej Marynarki Wojennej ewakuowano do Anglii w ramach planu „Pekin”. 1 września 1939 r. ORP „Błyskawica”, ORP „Burza” i ORP „Grom” zakotwiczyły w porcie w Edynburgu. Wszystkie okręty wzięły następnie udział w operacjach morskich w Narwiku.

8 kwietnia 1940 r., w przededniu niemieckiego ataku na Norwegię, okręt podwodny ORP „Orzeł” zatopił niemiecki frachtowiec „Rio de Janeiro”, przewożący niemieckich żołnierzy do Norwegii.

Polskie niszczyciele ORP „Błyskawica”, „Burza” i „Grom” brały udział w patrolowaniu fiordów i ostrzeliwaniu niemieckich pozycji wokół Narwiku i na północy Norwegii. W trakcie misji uszkodzeniu uległa „Błyskawica”.

W wyniku niemieckiego nalotu bombowego 4 maja 1940 r. zatopiony został „Grom”. Z załogi liczącej 213 marynarzy, 59 zginęło wskutek zakleszczenia w środku okrętu i ostrzału rozbitków przez niemieckie ckm-y. Wrak spoczywa na głębokości 115 m. Został odnaleziony dopiero w 1986 roku.

Jako transportowce wykorzystywano polskie statki pasażerskie MS „Chrobry”, „Sobieski” i „Batory”. W trakcie transportu alianckich żołnierzy do Norwegii, 14 maja 1940 r. zaatakowany przez niemieckie bombowce został „Chrobry”. Po nalocie udało się uratować większość załogi. Statek utrzymywał się na wodzie przez wiele godzin płonąc. Dopiero 15 maja został dobity przez torpedę zrzuconą przez Brytyjczyków i zatonął.

Samodzielna Brygada Strzelców Podhalańskich

Polacy stanowili ok. 30% całych sił Aliantów w operacjach lądowych pod Narwikiem.

Styczeń 1940 r.
Utworzono Samodzielną Brygadę Strzelców Podhalańskich. Pierwotnie brygada miała wejść w skład sił wysłanych na pomoc Finlandii, zaatakowanej przez ZSRS.

10 kwietnia 1940 r.
Uroczystość nadania sztandaru nowej jednostce z udziałem najwyższych władz państwowych, przebywających na uchodźctwie we Francji.

15 kwietnia 1940 r.
Odczytano specjalny rozkaz Naczelnego Wodza gen. W. Sikorskiego, w którym zawarł m.in. zdanie przypominające o celach walki polskiego żołnierza:

> *Nie podbijać idziecie,*
> *ale oswobadzać.*

Gen. Bohusz-Szyszko składa przysięgę na wierność sztandarowi SBSP

NARVIK
ANKENES
BEISFIORD
1940

24 kwietnia 1940 r.
Z francuskiego portu Brest wyruszyło 4778 żołnierzy polskiej brygady w tym 182 oficerów. Trzy statki przewożące jednostki dopłynęły do Harstad leżącego u wybrzeży Norwegii 8 maja, obsadzając wsie i miejscowości w rejonie Narviku i rozpoczynając rozpoznanie. Na małych jednostkach pływających żołnierzy przetransportowano w okolice Narwiku.

> *Żołnierze polscy przybyli do Norwegii, aby bronić wolności i sprawiedliwości. Nie znają uczucia zemsty, gdyż są przekonani, że sprawcy nieludzkich zbrodni, popełnianych w Polsce i gdzie indziej w Europie, będą wkrótce ukarani.*
>
> – Gen. Zygmunt Bohusz-Szyszko

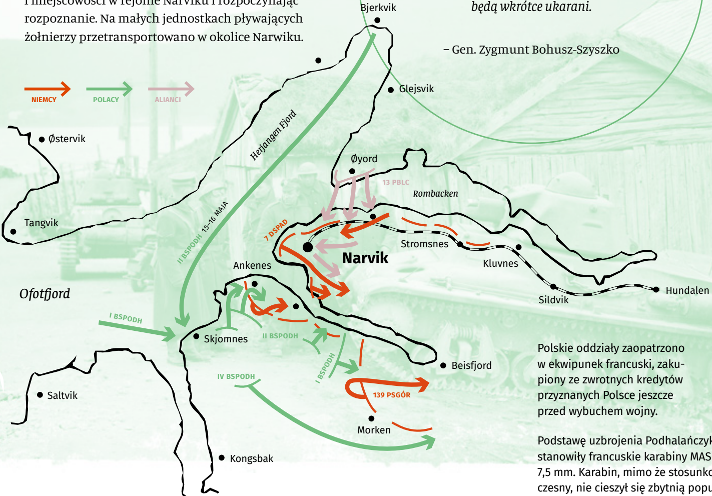

NIEMCY
POLACY
ALIANCI
Bjerkvik
Glejsvik
Østervik
Herjangen Fjord
Tangvik
Øyord
13 PBLC
Rombacken
7 DSPAD
II BSPODH 15–16 MAJA
Narvik
Stromsnes
Kluvnes
Ankenes
Sildvik
Hundalen
Ofotfjord
I BSPODH
Skjomnes
II BSPODH
I BSPODH
Beisfjord
IV BSPODH
139 PSGÓR
Saltvik
Morken
Kongsbak

Polskie oddziały zaopatrzono w ekwipunek francuski, zakupiony ze zwrotnych kredytów przyznanych Polsce jeszcze przed wybuchem wojny.

Podstawę uzbrojenia Podhalańczyków stanowiły francuskie karabiny MAS 36 kalibru 7,5 mm. Karabin, mimo że stosunkowo nowoczesny, nie cieszył się zbytnią popularnością wśród żołnierzy, którzy uważali go za broń zbyt skomplikowaną i mało praktyczną w obsłudze.

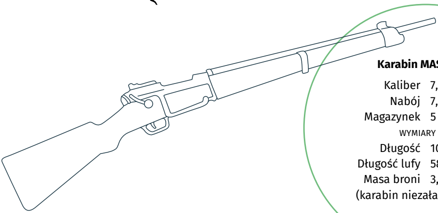

Karabin MAS 36

Kaliber	7,5 mm
Nabój	7,5 x 54 mm MAS
Magazynek	5 szt.
WYMIARY	
Długość	1020 mm
Długość lufy	580 mm
Masa broni	3,8 kg

(karabin niezaładowany)

Oprócz uzbrojenia i sprzętu zmechanizowanego Polakom przekazano także 196 mułów, które miały wspomagać zadania transportowe w trudnym górzystym terenie.

Bitwa lądowa o Narwik

12 maja 1940 r.
Rozpoczyna się alianckie natarcie na Bjerkvik, które ma być wstępem do rzeczywistego zajęcia Narwiku. W walkach bierze również udział II Batalion Strzelców z SBSP.

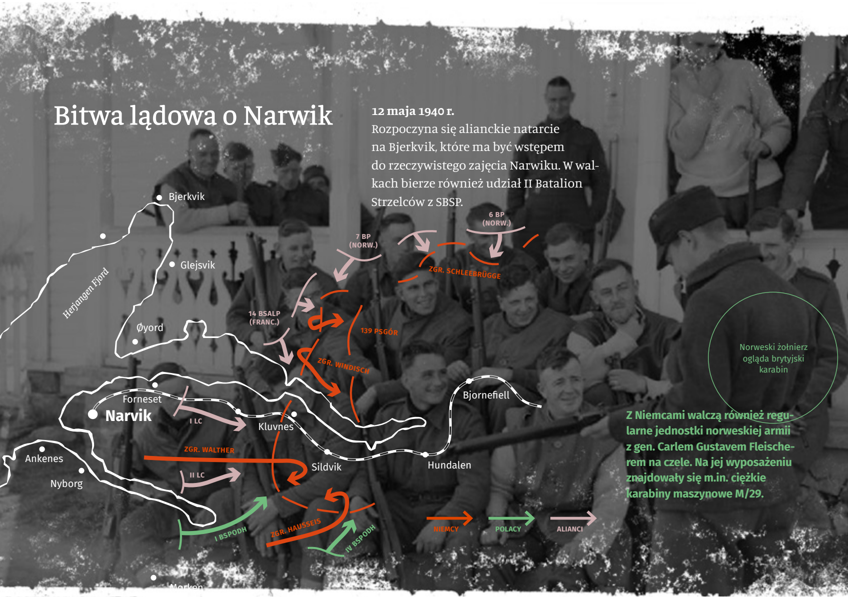
Bjerkvik
Glejsvik
Herjangen Fjord
Øyord
7 BP (NORW.)
6 BP (NORW.)
ZGR. SCHLEEBRÜGGE
14 BSALP (FRANC.)
139 PSGÓR
ZGR. WINDISCH
Forneset
Narvik
I LC
Kluvnes
Bjornefiell
ZGR. WALTHER
Ankenes
Nyborg
II LC
Sildvik
Hundalen
I BSPODH
ZGR. HAUSSEIS
IV BSPODH
Morken
NIEMCY
POLACY
ALIANCI

Norweski żołnierz ogląda brytyjski karabin

Z Niemcami walczą również regularne jednostki norweskiej armii z gen. Carlem Gustavem Fleischerem na czele. Na jej wyposażeniu znajdowały się m.in. ciężkie karabiny maszynowe M/29.

27 maja 1940 r.,
Wieczorem, rozpoczyna się decydujące uderzenie aliantów na pozycje niemieckie w Narwiku. Z propagandowego punktu widzenia, zdobycie Narwiku jest bardzo ważne. Sukces oznaczałby porażkę niezwyciężonego Wehrmachtu.

28 maja
Alianci zajmują okoliczne przewyższenia na drodze do wsi Beisfjord. Oddziały norweskie pod dowództwem Gen. Carla Gustava Fleishera atakują pozycje niemieckie w Narwiku.

Aliancka artyleria okrętowa wspiera siły lądowe i ostrzeliwuje teren między Orneset i Farsneset.

Polskie oddziały podejmują próbę zajęcia półwyspu Ankenes, który od Narwiku oddzielony jest jedynie wodami Beisfjorden. Pozycja ta jest silnie umocniona przez Niemców — stanowiska są zamaskowane, chronione przez pola minowe, a ponadto przez dobrze wstrzelane karabiny maszynowe i moździerze.

Awaria polskiej radiostacji nie pozwala na celne wsparcie ogniowe z morza. Podjęto jednak próbę opanowania strategicznie ważnego wzgórza nr 295, co pozwoliłoby nawiązać kontakt z Nyborgiem. Wzgórze udaje się opanować, jednak Polacy zmuszeni są wycofać się.

Siły Królewskiej Marynarki Wojennej Norwegii zostały odtworzone w Wielkiej Brytanii. Norweskie okręty brały czynny udział w ochronie konwojów na północnym Atlantyku. Pod koniec II wojny światowej marynarka norweska dysponowała 58 okrętami wojennymi z ok. 7000 marynarzami.

Żołnierze polscy i niemieccy jeńcy

29 maja
Polska brygada odbija wzgórze 295 zmuszając niemieckie oddziały znajdujące się w Nyborgu do ewakuacji. Polacy biorą do niewoli niemieckich jeńców.

Przeprowadzony równolegle atak francuskich oddziałów z półwyspu Øyjorda zapewnia ostateczne zwycięstwo Aliantów.

Wieczorem 29 maja pierwszy norweski oddział wkracza do Narwiku.

Król Norwegii Haakon VII odrzucił niemieckie żądania kapitulacji kraju i powołania kolaboracyjnego rządu Vidkuna Quislinga. Zamiast tego wezwał Norwegów do oporu przeciwko niemieckim agresorom. Po ataku Niemiec na Norwegię, król uciekł i przedostał się przez góry do Molde, a następnie do Tromso, skąd ewakuował się do Wielkiej Brytanii.

31 maja 1940 r.
Następuje połączenie oddziałów polskich z francuskimi, skutkiem czego Niemcy zostają zepchnięci niemal pod samą szwedzką granicę.

Dla zmylenia Niemców wycofujący się obrońcy Narwiku pozostawili na stanowiskach bojowych kukły.

Defilada wojsk niemieckich w Oslo

1 czerwca 1940 r.
Rząd Norwegii zostaje poinformowany o decyzji wycofania sił alianckich z Narwiku w celu wsparcia walczącej Francji, jednak nie ma to większego wpływu na losy kampanii francuskiej. Francja kapituluje już 22 czerwca 1940 r.

7 czerwca 1940 r.
Rząd Norwegii wraz z królem Haakonem VII ewakuuje się do Wielkiej Brytanii na pokładzie krążownika HMS *Devonshire*.

10 czerwca 1940 r.
Armia norweska, wobec braku możliwości przeciwstawienia się Niemcom, składa broń. Rozpoczyna się niemiecka okupacja Norwegii.

Polskie jednostki zostały ewakuowane z Norwegii 8 czerwca 1940 r. Odpłynęły jako ostatnie.

Sukces polskiej Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich i towarzyszących jej oddziałów miał wymiar propagandowy. Polski żołnierz nie złożył broni i wbrew kłamstwu nazistowskiej propagandy, dalej walczył na frontach, w myśl hasła *za naszą i waszą wolność*.

> *Korzystam ze sposobności, żeby Panu Generałowi powiedzieć, iż z tego co widziałem i słyszałem, oddziały walczące pod pańskim dowództwem należą do najlepszych i najbardziej zdyscyplinowanych, jakie kiedykolwiek poznałem.*
>
> – Płk Hans Finne, przedstawiciel

naczelnego dowództwa norweskiego
przy dowództwie alianckim

Żołnierze polscy zabrali na pokład statku miejscowego psa, owczarka norweskiego. Dla upamiętnienia walk w Norwegii, nazwali go “Narvik”.

Mein Gott!
Wieder diese Polen!

(Mój Boże! Znowu ci Polacy!)

– Niemiecki żołnierz pojmany
do niewoli przez Polaka

Po bitwie – gorzki smak zwycięstwa

Bitwa o Narwik, pomimo militarnego zwycięstwa Aliantów, nie odwróciła losów Norwegii, zaatakowanej przez III Rzeszę. W obliczu decyzji o wsparciu broniącej się jeszcze Francji, Niemcy opanowali cała Norwegię. Przejęli tym samym dostawy rud żelaza ze Szwecji oraz umocnili się na wybrzeżu, co umożliwiło dalsze, skuteczne prowadzenie wojny przeciwko Wielkiej Brytanii.

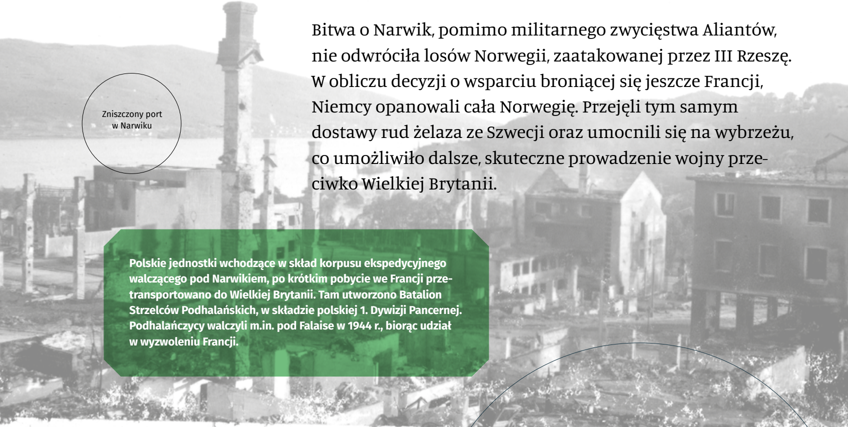

Zniszczony port
w Narwiku

Polskie jednostki wchodzące w skład korpusu ekspedycyjnego walczącego pod Narwikiem, po krótkim pobycie we Francji przetransportowano do Wielkiej Brytanii. Tam utworzono Batalion Strzelców Podhalańskich, w składzie polskiej 1. Dywizji Pancernej. Podhalańczycy walczyli m.in. pod Falaise w 1944 r., biorąc udział w wyzwoleniu Francji.

Straty stron

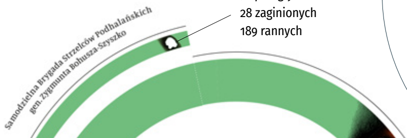

97 poległych
28 zaginionych
189 rannych

Walczył więc tutaj człowiek z człowiekiem, odwaga z odwagą, zawziętość z zawziętością. I Niemcy ulegli. A nasi przekonali się, że nawet najlepszych z Niemców można nie tylko bić, ale i pobić. (...) Echo tych walk szeroko szło po świecie, a co najważniejsze, dotarło do naszego kraju. Każde, nawet najmniejsze, zwycięstwo oddziałów polskich jest tam dla nich radością i wielką podnietą do wytrwania. Jest ponadto najlepszym dowodem, że my bijemy się, bić się chcemy i bić się będziemy.

– Gen. Zygmunt Bohusz-Szyszko

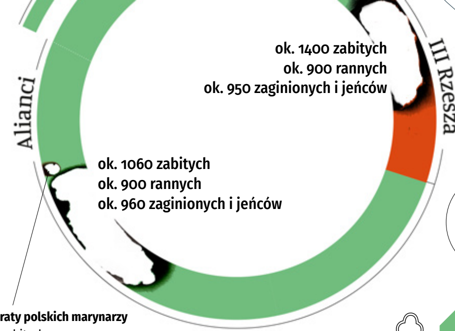

Alianci

III Rzesza

ok. 1400 zabitych
ok. 900 rannych
ok. 950 zaginionych i jeńców

ok. 1060 zabitych
ok. 900 rannych
ok. 960 zaginionych i jeńców

Straty polskich marynarzy
71 zabitych
ok. 40 rannych

ŚTP
Tu leżą Polacy którzy polegli śmiercią bohaterską o Narwik Cześć Im i Chwała

Grób polskich
żołnierzy
w Narwiku

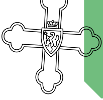

12 Polaków, uczestników bitwy o Narwik, wśród nich gen. Zygmunt Bohusz-Szyszko zostało odznaczonych norweskim Krzyżem Wojennym. Gen. Sikorskiemu jako 13. Polakowi nadano krzyż pośmiertnie.

Upamiętnienie

Na Grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie znajduje się inskrypcja NARVIK 12 V — 6 VI 1940 upamiętniająca podhalańczyków walczących w Norwegii.

W Narwiku znajduje się pomnik, dzieło prof. Bohdana Chmielewskiego, poświęcony pamięci polskich marynarzy z okrętu ORP „Grom", który zatonął w 1940 r. Został postawiony w 1979 r. na Groms Plass (Plac Groma).

W Norwegii działa zespół muzyczny o nazwie Groms Plass. Ich muzyka utrzymana jest w klimacie folkowych ballad norweskich. Za ich sprawą doszło na początku XXI w. do odrestaurowania uszkodzonego pomnika marynarzy z okrętu ORP „Grom". Zespół nagrał piosenkę na temat pomnika i historii okrętu pt. *Kriegeren Grom* (Wojownik Grom).

(...) Grom z Błyskawicą,
siostry dwie,
Gnały do boju uwolnić Cię (...)

– Fragment polskiego tłumaczenia piosenki Kriegeren Grom zespołu Groms Plass

Opracowanie Wojciech Grott, Karol Szejko
Konsultacja dr hab. Karol Polejowski
Opracowanie graficzne Natalia Gawryluk